

(/24classics)

24chambers (chambers)

Haal klassieke muziek onder de stolp vandaan

lees (/lees)

+ ADD (LIDMAATSCHAP/REGISTER)

Op 16 en 17 november leent VondelCS in Amsterdam zich voor het Ongehoord Festival. De naam suggereert dat het om een bijzonder evenement gaat, en daar heeft het ook alle schijn van. Het moet een 'muzikaal luisterverhaal' worden, of liever gezegd vijf verschillende. Klassieke muziek wordt gecombineerd met grote, actuele thema's. Zo hoopt initiator Johan Idema aan te tonen dat die muziek niet alleen klassiek, maar universeel en modern is. Ik sprak met hem af en had het over zijn inspiratie, de ervaring van het publiek en paella van Jamie Oliver.

Theater wel, muziek niet?

'Het begon ermee dat ik best jaloers ben op het theater. Je kan toneelstukken eigenlijk vrij makkelijk actueel maken', vertelt Idema. Hij noemt als voorbeeld Shakespeares 'Het Gaccona, BWV 1004' ^(page/over-my24) temmen van de feeks'. Regisseur Nina Spijkers oogstte er het afgelopen voorjaar

lovende recensies mee. 'Ze liet alle mannenrollen door vrouwen spelen, en andersom', vervolgt Idema. 'Daarmee maakte ze een goed statement over actuele thema's als *me too* en genderidentiteiten. Zo houd je de toneelklassiekers levend.'

Voorbeelden zoals deze waren een inspiratiebron voor Johan Idema, iemand die de culturele wereld niet graag op haar lauweren ziet rusten. Idema studeerde in Delft en New York, werkte bij verschillende cultuurinstellingen en was tien jaar adviseur in diezelfde sector. Daarnaast verschijnen er geregeld artikelen en boeken waarin Idema zijn ideeën presenteert.

En natuurlijk zet hij daarnaast ook nog vooral 'losse' projecten op poten, zoals momenteel dus het Ongehoord Festival. Vier keer veertig minuten muziek én verhaal. 'Het is niet de bedoeling dat de muziek alleen een soundtrack is. We willen verhaal en muziek gelijkwaardig houden.' Dus is er goed nagedacht over de gemaakte combinaties. Acteur Thomas Dudkiewicz en het Matangi Quartet brengen samen Haydns vierde strijkkwartet, 'Zonsopgang'. 'Het stuk kent de nodige verwijzingen naar de natuur. Daarom combineren wij dat met een verhaal over klimaatverandering. In deel een komt de zon op, en zo begint het verhaal dus ook. Het sombere tweede deel klinkt haast als een begrafenis. Misschien is dat wel het punt waar de wereld naar haar laatste rustplaats brengen...'

Ook in de andere opvoeringen zit er een duidelijk idee achter de koppeling van muziek en thema. De moderne 'pret-pep-zapmaatschappij', zoals Idema het noemt, komt aan bod samen met Gershwins *Rhapsody in Blue*. 'Een stuk dat al gaat over vermaak en vertoon in de grote stad.' Theatermaker Lucas De Man deelt het podium met het Berlage Saxophone Quartet. Het verhaal wordt, net zoals de andere, geschreven door Rick Steggerda. 'Een heel bekwame hoorspelschrijver die weet hoe je tekst en muziek kan combineren.'

Een ander thema waar Steggerda zich op heeft gestort is 'mannelijkheid'. Geen eenvoudige term in tijden van gender, ~~and more~~ **(24classics)** *toxic masculinity*. En welke componist past daar nou beter bij dan Gustav Mahler? 'Een echte *man-man*, die zijn mannelijkheid vierde,' aldus Idema. En ook hier worden de genderrollen voor even omgedraaid: het is actrice Lottie Hellingman die vertelt bij delen uit Mahlers eerste symfonie over hoe een man te zijn in deze tijden. De muziek klinkt in bewerking door het Nieuw Amsterdams Klarinet Kwartet.

Klassieke muziek is niet van vroeger

Zijn die tijdloze meesterwerken eigenlijk wel geschikt om iets over actuele thema's te zeggen? 'Tijdloos betekent dus ook van nu!' brengt Idema in. 'Wat toen speelde in het leven van de componist of de maatschappij van destijds en in de muziek terecht is gekomen, speelt vaak nog steeds. De liefde voor de natuur of de angst voor het onbekende, dat zijn 'tijdloze thema's' waarmee we nu op klimaatverandering of migratie kunnen reflecteren.' Misschien dat puristen het geforceerd zullen vinden, erkent Idema. 'Maar dat is de creatieve vrijheid die we nemen.'

Een ander voorbeeld uit het aanbod van Ongehoord. Ravels strijkkwartet in combinatie met knippen en plakken in menselijk DNA. Boris van der Ham vertelt, het Dudok Quartet Amsterdam speelt. 'Dit stuk werd geschreven in een tijd dat er heel veel in beweging was. Parijs was na de wereldtentoonstelling onderhevig aan vele invloeden uit andere landen en culturen. Invloeden die je ook weer hoort in Ravels muziek.' Wat Idema maar wil zeggen: van een afstandje is de wereld van toen best vergelijkbaar met de onze. Technologie en wetenschap verandert razendsnel.

Moderne verhalen trekken die klassieke stukken dus zo naar 2019. De wisselwerking geldt volgens Idema ook andersom. 'Je kan met wat meer reflectie kijken naar zo'n actueel onderwerp wat je kent uit de krant of de politiek.' De muziek spreekt andere zintuigen aan, stelt Idema. 'Klank doet heel veel met je. Wij denken dat een goed verhaal over klimaatverandering mét die muziek erbij je een ander perspectief kan opleveren.'

Geen museumstuk

Om de twee kunstvormen tot een geheel te smeden moeten wel wat artistieke vrijheden worden genomen. ‘Eigenlijk is alles geoorloofd’, aldus Idema. ‘Soms zetten we de muziek helemaal stop, of spelen we er een beetje mee met bijvoorbeeld korte herhalingen die er origineel niet in zitten.’ Bij klassieke muziek is dat nog taboe: veel meer dan bij het snijden in teksten van Shakespeare, wat in het theater heel normaal is. ‘Sommigen zeggen: wat jullie doen is heiligschennis, maar we doen het met respect. De vrije omgang zorgt ervoor dat we het weer eigentijds kunnen maken.’

Als je de muziek té veel als onaantastbaar gaat zien dan worden het museumstukken, vindt Johan Idema. ‘Dan staan ze onder een stolp en mogen ze niet meer worden aangeraakt.’ Het doet Idema denken aan een recent opstootje rondom de Britse chef-kok Jamie Oliver. Hij bracht een recept uit van paella, zowat het nationale gerecht van Spanje, waarin hij zich volgens velen te veel vrijheden had gepermitteerd. ‘Toen kreeg hij

veel over zich heen. Blijf van onze paella af!’ Idema ziet de parallel met de klassieke muziek. ‘Het is dezelfde discussie met een ander doel. Laat je de klassieken voor wat ze zijn, recept is recept, of ga je er wat van nu aan toevoegen?’

Toch benadrukt Idema meermaals tijdens het interview: ‘Het is en-en.’ Het concert ‘oude stijl’ heeft volgens Idema absoluut zijn waarde. ‘Maar er zijn al zoveel concerten waar je gewoon kan gaan zitten en luisteren. We hebben andere formats en formules nodig.’ Hij verkende er een aantal in zijn publicatie *Present! – Rethinking Live Classical Music* (2012). Het Ongehoord Festival is onderdeel van dezelfde missie. ‘Het is altijd belangrijk om je af te vragen hoe je de klassiekers in het nu kan plaatsen.’

Het publiek meenemen

Als er iets centraal staat voor Idema is het wel het publiek. Een veranderend en teruglopend publiek. ‘Ik werk vanuit een bepaalde urgentie. We moeten het publiek blijven bereiken. En dat doe je door de discipline levendig te houden.’ Daarin ziet Idema ook een verantwoordelijkheid voor de grote aanbieders. ‘De programmering van grote concertzalen kan veel diverser’, aldus Idema.

Het festival zelf doet er trouwens alles aan om zo min mogelijk op zo’n oude concertzaal te lijken. ‘Van de zalen in VondelCS maken we een soort *black box*. Ensemble en verteller in het midden en theatraal uitgelicht, met het publiek eromheen.’ Geen hoog en ver podium dus. Het publiek zit dichtbij en gelijkvloers. ‘Ik vind het een groot verschil of je tegen elkaars nekken en ruggen aan zit te kijken, of dat je rondom zit.’ En zo dus kan kijken naar mensen die luisteren: het publiek staat in contact met de spelers en met de andere bezoekers in de zaal.

Idema wil dat de kunst iets teweegbrengt bij het publiek, mensen raakt of tot denken aanzet. ‘Veel mensen zien een klassiek concert als een soort ‘klankbad’ dat heel lekker klinkt en vooral ontspant. Dat is misschien logisch op vrijdagavond na een drukke werkweek, maar ik vind het niet voldoende, de muziek heeft veel meer te bieden.’ En dat

is een gezamenlijke verantwoordelijkheid: van de podia én het publiek. 'Het is ook een kwestie van mensen een beetje bij de hand nemen.' Het is best lastig om alles wat er in de muziek zit er ook echt uit te halen.'

Bij de concerten op het Ongehoord Festival zal het de verteller zijn die de mensen in de zaal meeneemt. 'Het verhaal laat het publiek de rijkdom van emoties en gedachtegoed ontdekken die de muziek herbergt, en hoe je die rijkdom vandaag de dag kan benutten.'

Het Ongehoord Festival vindt plaats op 16 en 17 november in VondelCS. [Meer informatie en kaarten op \(https://ongehoordfestival.nl/\) de website.](https://ongehoordfestival.nl/)
[\(https://ongehoordfestival.nl/\)](https://ongehoordfestival.nl/)

Stijn Voet, oktober 2019

24CLASSICS, JOHAN IDEMA, ONGEHOORD, ONGEHOORD FESTIVAL, CLASSICAL MUSIC, 24CHAMBERS, WORD LID

REAGEER

DELEN

word lid! (my24/register)

.. en ontdek de wereld van 24classics, de wereld van de klassieke muziek, ga naar concerten en ontdek bijzondere verhalen. Vanaf 4,-
(/24classics)
per maand. En neem vooral je vrienden mee!

Nieuwsbrief (page/nieuwsbrief)

Contact (page/contact)

Privacy Statement (<http://www.24classics.com/page/privacy-statement>)

(<https://www.facebook.com/24classics>)

(<https://twitter.com/24classics>)

(<https://www.instagram.com/24classics/>)

(<https://www.youtube.com/user/24classics>)

Available on the
App Store

(<https://itunes.apple.com/nl/app/24classics/id935451907?mt=8>)